

Ax – Kulturorganisationer i samverkan

www.axkultur.se

info@axkultur.se

REMISSVAR SOU 2024:42

Ax – Kulturorganisationer i samverkan tillstyrker utredningens förslag om att bibehålla självbestämmandemodellen. Ax menar dock att detta inte bör anses som den primära frågeställningen att ta ställning till mot bakgrund av utredningens slutsatser, folkbildningens utveckling, samhällets förändring sedan folkbildningens tillkomst likväl som händelser såsom förekommande fusk och brister, avvecklingen av två studieförbund på kort tid samt de kraftfulla nedskärningarna som föregått utredningens färdigställande eller andra konsekvensanalyser. Ax vill tydligt påpeka att politiska reformer och nedskärningar som genomförs föregående inhämtande av kunskapsunderlag och konsekvensanalyser har en stor risk att leda till oanade följder och riskerar därmed att brista i sin ansvarsfullhet.

Att komplicera folkbildningens verksamhet genom myndighetsstyrning skulle utöver att göra den politiska armen oroande kort, dessutom förmodligen bidra till att folkbildningen skulle tappa sin nuvarande förankring i civilsamhälle och befolkning, vilken skulle ersättas med en kraftfullare politisk styrning. Med andra ord riskerar ett system som byggts upp på principer om deltagarinflytande, frihet och frivillighet bli toppstyrt i större omfattning. Det här skulle ställa än större krav på berörda politiker om djupgående förtrogenhet med komplexa detaljfrågor i stället för att arbeta med principer, uppföljning och riktning.

Ax menar att den huvudsakliga frågan som bör betraktas, med bakgrund av utredningen, är folkbildningens ändamålsenlighet. Med ändamålsenlighet menar vi här en balans mellan intern måluppfyllelse, verkningsfulla verksamheter utifrån både individ- och samhällsperspektiv samt granskning och tillsyn. Ökad kontroll leder inte per se till att målen med folkbildningen uppnås i högre omfattning. När fusk och brister förekommer i en betydande omfattning krävs konkreta åtgärder för att komma till rätta med dessa, respektive incitamenten för dessa, kontroll är inte en sådan åtgärd.

Ax menar att det finns en risk att folkbildningen förlorar en stor del av sin relevans och verkningsfullhet om närheten till utbildning blir för stor. *Utbildning* organiseras utifrån övergripande mål, verkar genom undervisning samt övning och tenderar att relatera till samhällsorientering och arbetslivet. *Bildning* är däremot något bredare som berör de kunskaper som gör en människa kultiverad och civiliserad. *Folkbildning* rör sig mellan dessa båda och har dessutom en betydande relevans utifrån ett samhällsperspektiv: denna, liksom det civilsamhälle folkbildningen både är en del av och samverkar stort med, bidrar till aktiva samhällsmedborgare som är engagerade i sin omgivning. Deltagare i civilsamhälle och folkbildning utgör dessutom en del av den aktiva samhällsdemokratin – som stärker resiliensen mot auktoritära strömningar i samhället (vilket även Myndigheten för psykologiskt försvar påpekar i sitt remissyttrande).

Ax – Kulturorganisationer i samverkan

www.axkultur.se

info@axkultur.se

REMISSVAR SOU 2024:42

Just deltagandet är en central del av folkbildningens kvalitet. Att fler deltar i att skapa folkbildning är i högsta grad eftersträvansvärt då det stärker det demokratiska samhället och den aktiva samhällsmedborgaren.

Utredningen slår fast att civilsamhället är en viktig part för folkbildningen, detta vill Ax tillstyrka samtidigt som vi vill påpeka att folkbildningsaktörerna är blott en del av civilsamhället i nuvarande system.

Folkbildningen har förvisso ett särskilt ansvar för det fria och ideellt organiserade kulturlivet, ett ansvar som har stor betydelse och de nedskärningar som redan har genomförts har fått stor effekt på detta. Vi vill dock poängtera att detta ansvar inte är ensidigt positivt, eftersom folkbildningen många gånger har haft tendensen att ersätta kulturföreningar och engagemang inom dessa i stället för att stärka en tillväxt bland dessa. I förekommande fall har studieförbunden rent av fått en negativ inverkan på aktörer inom det fria och ideellt organiserade kulturlivet. Vi ser här en viktig poäng i att den ena inte kan ersätta den andra och ett ensidigt maktförhållande där kulturlivet blir beroende av folkbildningen kommer att leda till detta.

För en välfungerande folkbildning krävs konkreta samverkansparter i kulturlivet. Tyvärr ser vi att dessa samverkansparter, som ofta är ideellt organiserade, värderas allt lägre när stöden till kulturlivet sänks och nationella infrastrukturer skärs ner – vilket även får effekten att folkbildningen blir mindre verkningsfull. Förhållandet är som konstateras i viss mån symbiotiskt och relaterar även till de nationella kulturpolitiska målen (en koppling som även Kulturrådet gör i sitt remissvar, tyvärr är Kulturrådets resonemang om hur förhållandet ser ut endast svepande, terminologiskt otydligt och synliggör ej hur mekaniken faktiskt ser ut).

Utredningen har föreslagit ett nytt övergripande mål för folkbildningen och fyra delmål. Ax uppfattar dessa som sunt formulerade och tillstyrker dessa. Ax vill därtill betona att för att det övergripande målet ska uppnås krävs alla fyra delmål, en oproportionell prioritering av enstaka av delmålen skulle innebära att det övergripande målet inte i realiteten eftersträvas.

Avslutningsvis vill Ax peka på att nedskärningarna mot både det fria och ideellt organiserade kulturlivet och folkbildningen som genomförts i samtiden (även genom bristande uppräkning i det tidigare fallet) leder till en mycket djupare fråga om den aktiva samhällsdemokratin, kultiveringen och den civiliserade människan: Finns det förutsättningar för en ändamålsenlig folkbildning i dagens Sverige?

Ax – Kulturorganisationer i samverkan
www.axkultur.se
info@axkultur.se

REMISSVAR SOU 2024:42

Stockholm
2024-12-09

Hadrian Prett
Ordförande
Ax – Kulturorganisationer i samverkan

Om Ax – Kulturorganisationer i samverkan

Ax är en samarbetsorganisation för ideellt organiserade, rikstäckande organisationer aktiva inom kulturutövande och deltagarkultur.

Inom Ax samlas 23 nationella förbund verksamma inom olika delar av den ideella kultursektorn.

Ax medlemmar är:

Amatörteaterns Riksförbund (ATR)

Folk You

Föreningen för Tidig Musik (FfTM)

Kontakt nätet

Lokalrevyer i Sverige (LIS)

Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD)

Riksförbundet Visan i Sverige

Riksförbundet Öppna Kanaler (RÖK)

RUM – Riksförbundet Unga Musikanter

Svenska Arbetarsångarförbundet (SAS)

Svenska Folkdansringen

Svenska Squaredansförbundet

Sveriges Arbetarteaterförbund (ATF)

Ax – Kulturorganisationer i samverkan
www.axkultur.se
info@axkultur.se

REMISSVAR SOU 2024:42

Sveriges Filmförbund (Sfilm)

Sveriges Guideförbund

Sveriges Kyrkosångsförbund

Sveriges Körförbund

Sveriges Spelmäns Riksförbund (SSR)

Sverok – Spelhobbyförbundet

SUB – Riksförbundet För Subkultur

UNGIKÖR

Ung Media Sverige (UM)

Ung teaterscen